אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה ואמר מר עלה לא צריכא [א]דביומי ניסן יקרא ארעתא וביומי תשרי זל ארעתא דכ״ע נטרי עד ניסן ומזבני והאי הואיל ואצטריכא ליה זוזי זבין כדהשתא עד פלגא אורחיה למיזל טפי לאו אורחיה למיזל והכא נמי גבי נזקין דיניה בעידית ואי א״ל איהו הב לי בינונית טפי פורתא א״ל אי שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקיל כיוקרא דלקמיה מתקיף לה רב אחא בר יעקב [ב]א״כ הורעת כחן של נזקין אצל בינונית וזיבורית דרחמנא אמר ממיטב ואת אמרת מבינונית וזיבורית נמי לא אלא אמר רב אחא בר יעקב אי איכא לדמויי לב״ח מדמינן ליה [ג]בעל חוב דיניה בבינונית ואי א״ל הב לי זיבורית טפי פורתא א״ל אי שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקיל כי יוקרא דלקמיה [א]מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא א״כ נעלת דלת בפני לוין דא״ל אילו הוו לי זוזי הוה שקלי כדהשתא השתא דזוזי גבך אשקול כיוקרא דלקמיה אלא אמר רב אחא בריה דרב איקא אי איכא לדמויי לכתובת אשה מדמינן דהא [ב]כתובת אשה [ג]דינה בזיבורית ואי אמרה ליה איהי הב לי בינונית בציר פורתא אמר לה אי שקלת כדינך שקול כדהשתא ואי לא שקלי כיוקרא דלקמיה מכל מקום קשיא אמר רבא כל דיהיב ליה ממיטב ליתיב ליה והא מיטב שדהו כתיב אלא כי אתא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב [ה]פרשוה כל מילי מיטב הוא דאי לא מזדבן הכא מזדבן במתא אחריתי לבר מארעא דליתיב ליה ממיטב כי היכי דלקפוץ עלה זבינא: בעא מיניה רב שמואל בר אבא מאקרוניא מרבי אבא כשהן שמין [ו]בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין אליבא דרבי ישמעאל לא תבעי לך דאמר בדניזק שיימינן כי תבעי לך אליבא דרבי עקיבא דאמר בדמזיק שיימינן מאי מיטב שדהו אמר רחמנא למעוטי דניזק או דלמא למעוטי דעלמא נמי אמר ליה רחמנא אמר מיטב שדהו ואת אמרת בשל עולם הן שמין איתיביה [ו]אין לו אלא עידית כולם גובין מן העידית בינונית כולם גובין בינונית זיבורית כולם גובין זיבורית [ז]היו לו עידית ובינונית וזיבורית נזקין בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית [ט]עידית ובינונית נזקין בעידית ב״ח וכתובת אשה בבינונית בינונית וזיבורית נזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית

עידית

אפילו פורתא נמי לא ליספו ליה. שהרי שוות קרקעותיו מאתים זוז: דביומי ניסן יקרי ארעתא. מפני שהלוקח ניר חורש אותן בימות הקיץ וזורען בתשרי ובמרחשון וביומי תשרי זילי שאין סיפק לזורען באותה שנה: וזבין כדהשתא. בתשרי משום דאיצטריך לזוזי הלכך עני לא הוי דיזול שוה אלף דינר הואיל וביומי ניסן שוות קרקעותיו מאתים ועשיר לא הוי הואיל ולכולי עלמא נמי לא הוי שוין השתא מאתים הלכך משלימין לו עד מאתים והיינו מחצה דעד פלגא אורחיה למיזל טפי לא: והכא נמי גבי נזקין. נמי כהכי מיתרצו קראי כגון דביומי ניסן יקרא ארעתא וביומי תשרי זול והזיק בתשרי שוה מנה וכא לגבות מנה מקרקעות המזיק ודינו בעידית דכתיב [שמות כב] מיטב: [ד][שקול]. כי זול השתא: ואי א״ל. ניזק הב לי מבינונית כדהשתא טפי פורתא ממאי דבעית למיתב לי בעידית לא מצי למכפייה אלא א״ל מזיק אי שקלת בעידית כי דינך שקול כי השתא ואי לא שקול מבינונית כיוקרא דלקמיה ולהכי אתי ישיב [שם כא] לרבות סובין דאי בעי למשקל ניזק סובין כגון שיש לו קרקע סמוך לאותה בינונית של מזיק וניחא ליה בה שקיל לה כיוקרא דלקמיה דהא שוה כסף הוא בניסן. ולהכי איצטריך נמי לאוקמא בהכי כדאמרן דסופה לייקר בניסן משום דאי אין סופה לייקר קרא למאי אתא פשיטא דאי בעי ניזק למישקל סובין שקיל בע״כ של מזיק שאפילו בעידית יפה כחו כל שכן בבינונית אלא להכי אתא קרא למימר דישיב לו שוה כסף כיוקרא דלקמיה: ה) לישנא אחרינא מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה. לאו אעני קאי אלא אכל אדם שצריך מעות למזונות והיו לו בתים שדות וכרמים ואינו מוצא למכור אפילו בחצי דמיהן מאכילין אותו מעשר עני עד שיתייקרו קרקעותיו שיוכל למכרן בחצי דמיהן: אפילו טובא נמי. אפילו מצי לזבונינהו טובא יותר מחצי דמיהן ליספו ליה עד שיוכל למכור בשוויהן דהא מכה דכולי עלמא הוא ולא פשע מידי: אפילו פורתא נמי. אפילו אין יכול למוכרן אלא פורתא לא ליספו ליה דפושע הוא: עד פלגא אורחיה למיזל טפי לא. הלכך אם יכול למכור בחצי דמיהן אין מאכילין אותו מעשר עני דזה דרכו ואם הוזלו טפי מאכילין ולא יפסיד. ותפוס לשון ראשון: ואם אמרת מבינונית וזיבורית לא שקיל. כי השתא: אי איכא לדמויי. להא דרבה: לבעל חוב מדמינן לה דבעל חוב דינו בבינונית. בפרק הניזקין במסכת גיטין (דף מח:) והשתא אם בא בעל חוב לגבות מן הלוה בתשרי וא״ל ללוה הב לי זיבורית טפי פורתא כי היכי דליהוי שוה מלוה דלית לי גבך כולא דהשתא מצי אמר ליה אי שקלת כו׳ ואי לא שקלת בינונית שקול כיוקרא דלקמיה: לכתובת אשה מדמינן לה. וכגון שנתן לה גט בתשרי וזילו ארעתיה והיתה כתובתה מאתים ודינה למיגבי מזיבורית כדמסקינן התם בפרק הניזקין (מט:): מכל מקום קשיא. מיטב וישיב דמרבי סובין: כל דיהיב ליה ממיטב יהיב ליה. וכי פרע ליה סובין יתן לו מסובין מעולין שלו: והא מיטב שדהו כתיב. ואי כדקאמרת לכתוב מיטב סתמא: כל מילי. דמטלטלין שיכול להוליכן ממקום זה למקום אחר הוי מיטב: דאי לא מיזדבן הכא. כולי האי: מיזדבן במתא אחריתי. ולהכי לא כתיב מיטב אלא לגבי שדות והכי מתרצי קראי בשדות יתן מיטב ובמטלטלים אפי׳ סובין: כשהן שמין. האי עידית וזיבורית: בשלו הן שמין. וההוא דהוי עידית לדידיה דמזיק יהיב ליה ואי אית ליה עידית וזיבורית ושוייה זיבורית דידיה כעידית דעלמא אפילו הכי לא יהיב ליה מזיק לניזק אלא מעידית דידיה דבתר ארעתא דידיה אזלינן: או בשל עולם הן שמין. ויהיב ליה מזיבורית שהרי לכל העולם הוא עידית: דאמר בדניזק שיימינן. וכיון דשויא הך זיבורית כעידית דניזק יהיב ליה מזיבורית: למעוטי דניזק. דלא אזלינן בתר מיטב דניזק ואע״ג דהך זיבורית דמזיק הוא מיטב דניזק הואיל ולא הוי מיטב לעלמא לא יהיב ליה מינה אבל אי לעלמא הויא מיטב יהיב ליה מינה אע״ג דלאית ליה עידית: או דלמא למעוטי נמי דעלמא. דשדהו דוקא והאי דלגביה הויא עידית יהיב ליה: א״ל מיטב שדהו אמר רחמנא. דאזלינן בתר ארעתא דידיה ויהיב ליה מעידית ארעתיה ולא שיימינן בשל עולם: אין לו אלא עידית. במי שהיו עליו בעל חוב וכתובת אשה ונזקין: וכתובת אשה בזיבורית. במסכת גיטין בפרק הניזקין (דף מט:) תני טעמא דיותר משאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא:

עידית

שיתנו טפי ממאה מ״מ ליספו ליה עד שימצא למוכרן בשוין דמה שאין מוצא למוכרן בשוין לפי שרואין אותו שהוא דחוק ולית דגרס אי דזולי כו׳ אפילו טובא נמי לא ליספו ליה פי׳ אפילו הוזלו הרבה לא ליספו ליה כיון דשוות מאתים זוז חול נמי דכ״ע ואי דלייקור אפילו פורתא ליספו ליה פירוש אפילו הוזלו פורתא: דביומי ניסן יקרי ארעתא. וא״ת התינח שדות כדפי׳ הקונטרס לפי שיחרוש בקיץ ויזרע במרחשון אלא בתים מאי חילוק יש בהן בין ניסן לתשרי וי״ל שרגילין שייקרו בזמן שרגילין לשכור הבתים ולאחר ששכרו זילו: לבעל חוב מדמינן ליה. ולא שייך למפרך א״כ הורעת כחו שלא יפה הכתוב כח בעל חוב אלא אדרבה הורע כחו דמדאורייתא דינו בזיבורית: הב לי זיבורית טפי פורתא. לא גרסינן או עידית בציר פורתא דאם כן מאי קפריך א״כ נעלת דלת בפני לוין הלא אין דינו כלל בעידית דקיימא לן דינו בבינונית: לכתובת אשה מדמינן ליה. ה״ה דהוה מצי לאוקמי בבעל חוב דקאי ביה ודקאמר הב לי עידית בציר פורתא אלא לפי שהתחיל והעמיד בנזקין ואח״כ בב״ח ניחא ליה למנקט בתרייהו כתובת אשה: אליבא דר׳ ישמעאל לא תיבעי לך דאמר בדניזק שיימינן. כיון דיליף מג״ש דשדה שדה מוביער בשדה אחר דהוי דניזק אבל לר״ע אפשר דהא דקאמר דהאין דקמשלם לא אתא אלא למעוטי דניזק:

ה״ג

עין משפט נר מצוה

נר א מיי׳ פ״ט מהלכות מתנות עניים הלכה טו טור ש״ע יו״ד סימן רנג ס״ג:
נה ב טוש״ע ח״מ סי׳ תיט סעיף ג:
נו ג טוש״ע ח״מ סי׳ קב סעיף ג וסעיף ג וע״ש:
נז ד מיי׳ פט״ז מהלכות אישות הלכה ג ופי״ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ד סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ ק סעיף ג:
נח ה מיי׳ פ״ח מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סו טוש״ע ח״מ סי׳ תיט סעיף א:
נט ו מיי׳ שם ופי״ט מהל׳ מלוה ולוה הלכה א ופכ״ד שם הלכה י סמג שם ועשין לד טוש״ע שם וסי׳ קב סעיף א וע״ש במ״ת ובכ״י:
ס ז מיי׳ פי״ט מהלכות מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין לד טוש״ע ח״מ סי׳ קב סעיף ד:
סא ח מיי׳ שם הלכה ד סמג שם:
סב ט מיי׳ שם הלכה ד סמג שם טוש״ע ח״מ שם:

מסורת הש״ס

א) [גיטין מח:], ב) [שם], ג) [כתובות קי.], ד) מהרנ״ש, ה) [מחר לע״ל],

רבינו חננאל

והוי בה רבה ופירשה כגון דביומי ניסן יקרא ארעא כו׳. לבעל חוב מדמינן ליה בעל חוב דינו בבינונית. ואמר ליה הב לי זיבורית כשוי׳ דהשתא בתשרי כו׳ ודחי לה אם כן נעלת דלת בפני לוין כו׳ ופשוטה היא. והדרינן לשמעתין מכל [מקום] קשיא. ופרקי׳ ישיב מטלטלי נינהו וכל מטלטלין מיטב קרינא ביה דאי לא מזבין בהאי אתרא מזדבני באתרא אחרינא לבר מקרקע דליתן ליה ממיטב כי היכי דליקפוץ עליה זבינא. בעא מינה רב שמואל בר אבא מרבא בשלו הן שמין או בשל עולם הן שמין. פי׳ כגון שהיו בינונית שלו כעידית דעלמא אי אמרת בשל עולם הן שמין דינו בבינונית ופשט ליה בשלו הן שמין. ואותיב ליה מהא דתניא נזקין בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית היו לו בינונית וזיבורית נזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית